جایگاه شورای نگهبان در اندیشه سیاسی حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه)

یکی از شروط اساسی در نظام‌های مردم سالار اصل تفکیک قوا می‌باشد. به موجب این اصل حکومت به شاخه‌های مستقلی تفکیک و تقسیم می‌شود که حیطه مسئولیت و اختیارات مشخص و مستقلی از هم دارند. شاخه‌های مختلف یک حکومت معمولاً به صورت قوه مجریه، قوه مقننه و قوه قضاییه می‌باشند.اگرچه رعایت اصل تفکیک قوا ممکن است فرایند تصمیم‌گیری و اجرا را در کشور کندتر کند ولی در عوض موجب تثبیت حاکمیت مردم و جلوگیری از استبداد می‌گردد.

شورای نگهبان در نظام اسلامی دارای جایگاه نظارتی است. مطابق قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، دو نوع مسئولیت و اختیار؛ قانون‌گذاری و قضاوت ، برای شورای نگهبان در نظر گرفته شده است. این شورا بر قوانین مجلس نظارت دارد. زیرا ساختارحکومتی و قانون اساسی، مجلس را ملزم کرده است هیچگونه قوانینی مخالف موازین شرعی و قانون اساسی تصویب نکند.

و یکی دیگر از وظایف نظارتی آن نظارت برانتخابات و صلاحیت های کاندیداهای انتخابات می باشد. از این روی بررسی نقش و جایگاه این نهاد نظارتی در اندیشه حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه) بنیان گذار نظام اسلامی دارای اهمیت بسزایی است.

حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه) شورای نگهبان را حافظ احکام مقدس اسلام و قانون اساسی می داند. ضرورت وجود نظارت دقیق از سوی شورای نگهبان تأکید کرده‌اند و فعالیت شورا را مورد تأیید خویش قرار داد ه اند. و می فرمایند:

شورای محترم نگهبان، که حافظ احکام مقدس اسلام و قانون اساسی هستند، مورد تأیید اینجانب می‌باشند. و وظیفهٔ آنان بسیار مقدس و مهم است. و باید با قاطعیت به وظایف خود عمل نمایند.

حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه) در جایی دیگر نیز شورای نگهبان را مورد تایید قرار میدهد و اینگونه بیان می دارند که: ولایت فقیه و حکم حکومتی از احکام اولیه است. نهاد شورای نگهبان همیشه مورد تأیید اینجانب است و به هیچ وجه تضعیف نشده و نخواهد شد. این نهاد باید همیشه با بیداری و هوشیاری در خدمت به اسلام و مسلمین کوشا باشد.

حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه) تضیف و توهین به اعضای شورای نگهبان را خطری برای کشور و اسلام میداند ومیفرماید: من به این آقایان هشدار می‌دهم که تضعیف و توهین به فقهای شورای نگهبان امری خطرناک برای کشور و اسلام است. همیشه انحرافات به تدریج در یک رژیم وارد می‌شود و در آخر، رژیمی را ساقط می‌نماید. لازم است همه به طور اکید به مصالح اسلام و مسلمین توجه کنیم و به قوانین، هر چند مخالف نظر و سلیقهٔ شخصی‌مان باشد احترام بگذاریم و به این جمهوری نوپا که مورد هجوم قدرت‌ها و ابرقدرت‌هاست وفادار باشیم.

امام (ره) میگوید: نباید بگوید شورای نگهبان درست نیست .این خودش درست نیست .باید خودش را اصلاح بکند. و این گرفتاری هست برای ملت ما.

ایشان در بازگشتی به گذشته (دوران مشروطیت) برای فهم بهتر و بیشتر از جایگاه مسئولیت شورای نگهبان و برای تذکر به شایعه پراکنی علیه شورای نگهبان می گویند: چنانچه مشاهده می‌شود پس ازانتخابات مرحلهٔ اول از دوره دوم مجلس شورای اسلامی، افرادی که نظریهٔ شورای محترم نگهبان در ابطال یا تأیید بعضی حوزه‌ها موافق میل‌شان نبوده است دست به شایعه افکنی‌زده و اعضای محترم شورای نگهبان ـ ایدهم اللّه تعالی ـ را که حافظ مصالح اسلام و مسلمین هستند، تضعیف و یا خدای ناکرده توهین می‌نمایند و به پخش اعلامیه و خطابه در مطبوعات و محافل دست زده‌اند غافل از آنکه پیامد چنین اعمال و جوسازی‌ها آن هم در دورهٔ دوم مجلس و نگذشتن سالی چند از انقلاب چه خواهد بود. امید است چنین اعمال، بی‌توجه به نتایج ناروا و اسف‌بار آن باشد. معلوم نیست در صدر مشروطیت در دورهٔ اول بافقهای ناظر به قوانین این نحو عمل شده باشد. در آن زمان به تدریج فقها را از مجلس بیرون راندند و به سر این ملت آن آوردند که دیدیم.

ایشان ضمن قدر دانی از زحمات و نقش شورای نگهبان کار آن ها را در راه خدا قلمداد کرده و توهین ها و اهانت ها علیه آنان را برآیند کار صحیح و در راه خدا بودن آنان دانسته است.و می فرماید: ازتحمل زحمات و رنجهای شما تشکر می‌کنم. شما توقع نداشته باشید که مورداهانت واقع نشوید. همه می‌دانید تا کسی کاری انجام ندهد، کسی به او توهین نمی‌کند. توهین برای کسانی است که می‌خواهند زنده باشند. هیچ کدام از مانباید انتظار تعریف را داشته باشیم .باید به حکم خدا عمل کنیم و به این همکاری نداشته باشیم که چه کسی از این کاری که برای خدا می‌کنیم، خوششمی‌آید و یا چه کسی بدش می‌آید. من در تمام مواقعی که مقتضی بوده است،مجلس و شورای نگهبان را تأیید کرده‌ام. ما باید دست در دست یکدیگر بگذاریم تا یک کشور اسلامی درست کنیم. مهم این است که با هم خوب باشید و تصمیم داشته باشیم که مستقل و آزاد حرکت کنیم و مطمئن باشید که می‌توانید...باردیگر از مساعی شما در شورای نگهبان تشکر می‌کنم .شما برای خدا کارمی‌کنید و ان شاء اللّه خداوند شما را تأیید فرماید:

بر اساس دید گاه حضرت امام خمینی (رحمت اللّه علیه) سیاست موضوعی همگانی است که به همه افراد واعصارمربوط بوده و به عبارت دیگر درحیطه مسئولیت عمومی قابل تعریف است. ایشان می فرمایند: ائمه و فقهای عادل موظفند در... برقراری نظام عادلانه اسلام. وقتی یک حکومت عدل الهی شد و عدالت را جاری کرد ... یک محیط آرام پیدا می‌شود، در این محیط آرام همه چیز پیدا می‌شود.

بر همین اساس است که حضرت امام خمینی(رحمته اللّه علیه) به جهت گیری درست شورای نگهبان در مجلس توجه به سزانی نموده و می فرمایند: با داشتن علما و قانوندانهای، حقوقدانهای نگهبان، شورای نگهبان، ما آرام هست دلمان، برای اینکه در مجلس ان‌شاءاللّه مسائلی بر خلاف اسلام و بر خلاف مصالح مسلمین نخواهد گذشت، و اگر اشتباهی در مجلس واقع بشود، شورای محترم نگهبان که در این دوره باکمال قدرت و استقلال عمل کرد، در دوره‌های دیگر هم همین طور باشد، و این ملت را و این دولت را و این کشور را به پیش ببرد.

حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه) صیانت از شورای نگهبان را در گِرو عملکرد اعضای آن میداند و ابراز میدارنند:

من با نهاد شورای نگهبان صددرصد موافقم و عقیده‌ام هست که باید قوی و همیشگی باشد، ولی حفظ شورا مقداری به دست خود شماست. برخورد شما باید به صورتی باشد که در آینده هم به این شورا صدمه نخورد. شما نباید فقط به فکر حالا باشید و بگویید

آینده هرچه شد، باشد. شیاطین بتدریج کار می‌کنند. امریکا برای پنجاه سال آینده خود نقشه دارد. شما باید طوری فکر کنید که این شورا برای همیشه محفوظ بماند. رفتار شما باید به صورتی باشد که انتزاع نشود که شما در مقابل مجلس و دولت ایستاده‌اید. اینکه شما یکی و مجلس یکی، شما یکی و دولت یکی، ضرر می‌زند.

شما روی مواضع اسلام قاطع بایستید، ولی به صورتی نباشد که انتزاع شود شما در همه جا دخالت می‌کنید .صحبتهای شما باید به صورتی باشد که همه فکر کنند در محدوده قانونی خودتان عمل می‌کنید، نه یک قدم زیاد و نه یک قدم کم. در همان محل قانونی وقوف کنید، نه یک کلمه این طرف و نه یک کلمه آن طرف. گاهی ملاحظه می‌کنید که مصالح اسلامی اقتضا می‌کند که به عناوین ثانوی عمل کنید.

حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه) به شورای نگهبان توصیه میکنند، که اتکالتان به خدا باشد و با دقت و قاطعیت عمل کنید. به شورای نگهبان تذکر می‌دهم که در کار خود استوار باشید و با قاطعیت و دقت عمل فرمایید و به خدای متعال اتکال کنید."(1363/02/25)و در جایی دیگر می فرمایند: " به هیچ‌وجه گوش به حرف عده‌ای که می‌خواهند یک دسته کوچک مردم ما خوششان بیاید و به اصطلاح مترقی هستند،[ندهید]قاطعانه با اینگونه افکار مبارزه کنید. خدا رادر نظر بگیرید .اصولاً آنچه که باید در نظر گرفته شود خداست

دکتر ابراهیم رضاپور

تیر 1394

منابع و ماخذ:

1. امام خمینی ،سید روح الله خمینی، صحیفه امام، جلد14,17, 20,19,18